

ÜDVÖZLŐ BESZÉD.

(Mely elmondott Szentháromságon az unitáriusok egyházköri gyűlésén
1884. július 7-én.

Üdvözöllek mindnyájatokat a ma fényes hajnali csil-
lag ragyogásával, mely az Ur Jézus szelleme; azzal
a békeességgel, melynek törvénye a szeretet; azzal az aka-
raterővel, melynek nyilvánulása az áldozatkészség!.. Eb-
ben voltak nagyok a mi hitelődeink, ebben kell, hogy mi is kitün-
jünk a világ előtt. Tudomány, szeretet, áldozatkészség — hitünk e
szentségeinek jelszavával üdvözöllek én szentháromsági kedvelt hi-
veink és titeket szeretve tisztelt pályatársaim!

Ti magatok mondjátok meg: mi az ember, ha a tudomány szö-
vétneke utat nem jelöl léptei elé?.. egy szánandó anyagtömeg, mint
a Prometheusz embere, egy szerencsétlen vak koldus, ki ösmeretlen
helyen, vezető nélkül bolyong kietlen utain..

Ti magatok mondjátok, meg: mi a vallás, ha a józan tudomány
életadó fénysugarai nem hatják át annak minden betűjét, szellemét?...
örjült sybillák mystikus könyve, mely babonára. mágiára, vak fana-
tizmusra vezet!...

Vallás, mely a kebelnek nyugalmat, a léleknek üdvöt ad; val-
lás, mely a méltatlan szenvedések tövis koszorujának fájdalmait
boldogsággá, a testi halált lelki életté átváltoztathatja: csak a
lelkiismeret szabadságával, a tudomány világával
létrejött vallás lehet. Azért int édes üdvöзитőnk: legyetek töké-
letesek; azért buzdít: ösmerjétek meg az igazságot és
az igazság szabadokká tészen titeket.

A való igazság megismerésére tehát nélkülözhetetlenül
szükséges: a lelki mivelttség, a tudomány...

Hitelődeink a józan tudományt tették szent
vallásunk alapköve, fundamentoma gyanánt s azt min-
denek felett becsülték, szerették és ápták...

Legfőbb gondjuk volt jól rendezett iskolákat alapítani. És hogy
őseink helyesen gondolkodtak és cselekedtek, mutatja szent vallásunk
háromszázéves történelme. Azt a szent erőt, melyen a pokol fegy-

verei annyiszor megtörték, jól rendezett iskoláinkból meritették. Ez volt az életforrás, mint Anteüszenek az anyaföld... Innen sorakoztak hitünk igaz bajnokai a zent harcz kivivására, és győztek, mert a leghatalmasabb és legszentebb fegyverek álltak rendelkezésükre: a tudomány, szeretet és áldozatkészség...

Szóljak-é e harcz rettenetes voltáról?.. Feltüntessem-é az ármanynt, a maga gonoszságában, mely szent vallásunkat és nemzetiségünket egyszerre akarta megsemmisíteni?..

Beszéljek-é Szervét megégetéséről, Dávid Ferencz börtönhaláláról?..

Felsoroljam-é az égbe kiáltó méltatlanságokat, midőn kiűztek erőszakosan templomainkból, számkivetettek iskoláinkból, megraboltak javainktól, s hogy a keserü pohár teljes legyen, az alattomos gonoszság titkos inquisitiója nem elégedett meg a rablással, száműzetéssel és koldusbotrajuttatással, hanem betört a családi élet szentélyébe, hogy a legszentebb kapcsolatot, melyeket az alkotó Istenség maga fűzött össze, szét szagassa s az apát gyermekével, a hitvest társával állítsa szembe; szentségtelenül berontott a jog templomába, hogy kiszemelt áldozatát jogtalanul megtámadhassa s a vallásért hivalképtelennek nyilvánítva, alattomosan jellemében és becsületében is meggyilkolhassa?..

Szóljak-é ezekről lelkeim égő fájdalmával és szívem vérző keservével?.. Nem! elnémulok: vessünk fátyolt a multakra!.. A mult csak példa legyen most, midőn a jelen munkájával a jövő alkotásain fáradozunk.

Ma is ugyanazon fegyverekkel harcolhatunk, melyekkel hitelődeink és csak azokkal a fegyverekkel biztosíthatjuk a győzelem koszorúját szent vallásunknak.

Ha magunkat igaz unitáriusoknak tartjuk, iskoláink ügye s gyermekeink neveltetése legyen legfőbb feladatunk. Ne higyük, hogy ma már az állam a neveléséért mindent megtesz: szegényebb annál s aztán egyébre költ. A nevelés még ma is csak mostoha gyermeke az álladalomnak.

Nekünk kell, mint őseinknek szeretettel és áldozatkészséggel buzognunk a nevelés ügye érdekében, mert ebben van az igaz unitarismus és a magyar nemzetiség legfőbb biztosítéka...

Aztán azt sem szabad felednünk, hogy a napok gonoszak... E század uralkodó eszméje, a rokon fajok, nemzetiségek egyesítése, be sem végezte hiúságos önző munkáját, s ime, mint egy robbantó

pokolgép hátán lovagló csodaszörny, mesebeli sárkány, elő rohog váratlanul, meglepően a létért való küzdelem... Szörny biz ez! mert vallást, hazát, erényt, jellemet s mindent, mit a mult szent, magasztos, igaz, szép és dicsőnek tartott, gunyakaczej közt dönti halomra. A mult nagy eszméi csak gyermek ábrándok előtte. Az ő eszménye realis: a mindennapi kenyérbe kulminál...

A socialismus, nihilismus, kommunismus: nem lelkesedik már sem Istenért, sem hazáért, csak a mindennapi kenyérért. Felforgatni törekszik a társadalom több száz éves rendjét. A dinamit s más robbanó anyagok segélyével elkeseredett halálharczot folytat a miveltség és tulajdonjog szentségével szembe. S annyi százasztendő kulturájának romjai felett akar magának egy új világot alkotni, de ez az újvilág nem az, melyről St. Simon, a socialismus egyik alapvetője, álmadozott, hanem a — sans culottak ábránd világa, melyben munka nélkül dözsölhetnek, tivornyázhatnak — természetesen addig, míg a készletből tart, míg a századok takarékosságának gyümölcseit vadállati módra föl nem falják.

Ily áramlattal szembe mi a mi kötelességünk, teendőnk, kik az Istent és a vallást szolgáljuk?..

Szembe szállani az egész világgal! Harcolni, de nem gyilkos eszközökkel, hanem a szellem fegyverével, mely életet ad. Ragyogtatni azt a fényes hajnali csillagot, mely a Jézus szelleme. Hirdetni azt a békeséget, melynek alaptörvénye a szeretet. Lelkesíteni arra az akaraterőre, melynek nyilvánulása az áldozatkészség.

Hiszen az újabbkor materialisticus eszméi ledönthetik ugyan az egész világot, felforgathatják minden rendjét, de azért társadalmi és személyi egyformaságot sohasem fognak alkotni.

Mig különbség lesz ember és ember között testi és lelki erőre; mig a vágyok és hajlamok ezer meg ezerféle elágazásai meglesznek; mig az egyik ember munkás, a más dologtalan, az egyik takarékos, a más pazar, az egyik jellemes, a más jelemtelen, gonosz természetű lesz: addig a természet szent törvényénél fogva meg kell hogy legyen a társadalmi és személyi különbség az emberek között... Azért mondja a nagy apostol: bajos az ösztön ellen rugdolozni...

Ezt a való igazságot megértetni a maga szentségében az emberiséggel s a vallás tiszta világával megjelölni az irányt, a mely felé — az ábránd világból kibontakozva — minden embernek haladnia kell: ez a mi legszentebb feladatunk, kötelességünk.

Ezért üdvözöllek én, különösen titeket szeretve tisztelt pályatársaim! ama a fényes hajnali csillag ragyogásával, mely az Ur Jézus szelleme; azzal a békességgel, melynek alaptörvénye a szeretet; azzal az akarat erővel, melynek nyilvánulása az áldozatkészség. Ebben voltak nagyok a mi hitelődeink; ebben kell, hogy kitűnjünk mi is a világ előtt.

* * *

Ama fényes hajnalcsillag ragyogásával üdvözöllek titeket is szentháromsági kedvelt hiveink, kik az Ur prófétáit testvéri vendégszeretettel fogadátok falaitok közé e jelen szent alkalommal, hogy itt tanácskozzanak az Ur dolgaiban.

Szavaitokban és cselekedeteitekben ragyogjon továbbra is ama fényes hajnalcsillag, mely az Ur Jézus szelleme; hajlékaitokban lakozzék az a békesség, melynek alaptörvénye a szeretet; lelkesedjétek azzal az akarat-erővel, melynek nyilvánulása az áldozatkészség.

Legyetek áldottak az isteni kegyelem és gondviselés atyai áldásaival. Minden ti igaz munkáitokban lássatok előmenetelt, világi hasznot. Örvendeztetek a test és lélek erejének, épségének. Legyetek választott nép, királyi szent papság, hogy az egy igaz Isten végetlen szeretete lakozzék ti veletek az örökkévalóságon keresztül Ámen!

RÉDIGER GÉZA,
egyházköri jegyző.

JAKABHÁZY ZSIGMOND KOPORSÓJÁNÁL.

(Szül. 1826. megh. 1884.)

Életünk és halálunk felett szabadon uralkodó legfőbb hatalom, nagy Isten, az Ur Jézus által szerető édes Atyánk!

Szívünk váratlanul jött nagy csapása és ennek kimondhatatlan nehéz sulya alatt roskadozva borulunk le előtted, ki bölcs tetszésed szerint uralkodol a teremtett világok ezrein; kit „az egek egei bé nem foghatnak“, és mi mégis szívünkben hordozunk, s titkos intézeteidben mindenha csodálunk; ki „teremtetted az embert“ s leheltél beléje okos és halhatatlan lelket, sorssal küzdeni tudó erőt, vésszszelés viharral szembeszállani merészlő bátorságot; ki adtál neki édes övéit forrón szerető, a közügyekért nemesen lángoló, bánatban és örömben mélyen résztvevő emberbaráti szívet. . . . .

Néma fájdalommal vesszük körül e gyászos ravatal nem várt lakóját. Bubánatunk miatt omló könnyeink zápora közt vesszük ajkainkra nagy nevedet, mely szent és imádandó; s legelső kérdésünk is az: ne tudd fel nekünk végetlen jósaгу Atyánk, ha akaratumk ellenére szoritjuk keblünkhoz az apostoli tanácsot: „keseregjete k, gyászoljate k, sirjate k...“, ha zugolódván sirunk, mint hajdan a te néped... ha „Rákhel siratja fiait“ és leányait, mert elvesztették az apai áldást... ha sir a nép Mózes halálán, ha siratják Jóbot barátai... ne tudd fel, ha nem is akarva követni a zoltár író Szt. Dávid királyt, panaszra nyitjuk ajkainkat, s azt kérdezzük „miért cselekedted“? Ne tudd fel, ha már adtál az embernek oly érzékeny szívet, hogy sirni tudván a sírokkal csak a részvét könnyeiben találhatja fel a bánat enyhítő balzsamát; ne tudd fel, ha szívünk repedéséig nem parancsolhatunk a könnyeknek; ne tudd fel, ha most könnyekben áldozunk neked, hiszen a nemes férfit, kinek vidám egészsége felett örömmel telt szívünk csak két nappal is ezelőtt, könnyvet érdemel, „Könnyet, mert szeretett.“

Könnyeke t övéitől, kik előtt életében a szeretet bálvány, a gyöngéd férjek és gondos apák, felejtethetlen jó testvérek és valódi rokonok mintaképe volt. A ki boldogságukért lankadni sohaszem tudó erélylyel küzdött világ, sors és emberek előtt, a ki a tornyosuló élethullámok láttára sem vesztette el bizalmát, mondván a szt. íróval: „Az Ur nekem segítségem, s nem félek, hogy valamit ártson nekem az ember.“ Nem is félt ő jó Atyánk, bár sokszor próbáltad meg az életen keresztül. Sokszor adtál vál-